

Transnationella aktivistnätverks arbete med mänskliga rättigheter

- En studie om normförändring

Abstract

Denna uppsats tittar närmare på Margareth E. Keck och Kathryn Sikkinks teori om transnationella aktivistnätverk och deras påverkan på normer. Genom att titta närmare på Amnesty International och Human Rights Watch och de nätverken de är delaktiga i har vi ämnat hitta en koppling till Global Compacts uppkomst.

Genom att hitta indikatorer på att dessa nätverken arbetar efter de strategier som Keck och Sikkinks teori hävdar att nätverk gör, har vi funnit att de nätverken vi tittat på genomfört lyckade kampanjer i sina frågor. Vi har funnit att transnationella aktivistnätverk påverkar normer, dock har vi inte funnit några konkreta exempel på att just dessa har haft någon påverkan på startandet av Global Compact.

Nyckelord: Margareth E. Keck, Kathryn Sikkink, transnationella aktivistnätverk, Amnesty International, Human Rights Watch, Global Compact.

Antal ord: 9166

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och Problemformulering	4-5
1.2 Metod.....	5
1.3 Teori.....	5
1.4 Avgränsning.....	5-6
1.5 Material och källkritik.....	6
2. Teori.....	7
2.1 Konstruktivismen.....	7-8
2.1.1 Konstruktivismen om normförändringar.....	8
2.2 Det globala civilsamhället.....	8-9
2.3 Keck och Sikkinks teori.....	9-10
3. Transnationella aktivistnätverk.....	11-12
4. Bakgrund.....	13
4.1 Mänskliga rättigheters framväxt.....	13
4.1.1 Mänskliga rättigheter efter andra världskriget.....	14-15
4.2 Global Compact.....	15-17
5. Icke-statliga organisationer.....	18
5.1 Vad är en icke-statlig organisation?.....	18
5.2 Icke-statliga organisationers utveckling.....	19
5.3 Icke-statliga organisationers roll på den internationella arenan.....	20-21
6. Amnesty International.....	22-24
7. Human Rights Watch.....	25-26
8. Analys.....	27-29
9. Slutsats.....	30-31
10. Referensförteckning.....	32-33

1. Inledning

Efter andra världskrigets slut började frågan om universella mänskliga rättigheter diskuteras allt mer. 1948 skrevs FN:s konvention om mänskliga rättigheter för att förhindra att människor i alla stater skulle kränkas på något sätt. Än idag är det 1948 års konvention som anses vara av störst juridisk vikt och internationella nätverk med olika agenda kan förenas runt dessa 30 artiklar.

Sen slutet av 1900-talet innefattar världspolitiken inte längre bara stater utan även icke-statliga aktörer som samspelar med varandra, med stater och med organisationer. Exempel på dessa är Transnational Advocacy Networks.

Transnational Advocacy Networks utgörs av aktivister och utskiljer sig främst för skapandet av nätveken utifrån specifika värden och frågor. Dessa nätverk spelar en stor roll i frågan om mänskliga rättigheter då de gör resurser tillgängliga för nya aktörer i inhemsk politik samt sociala kamper. Dessa nätverk är internationellt och nationellt betydelsefulla. Icke-statliga organisationer, NGOs, spelar en central roll i Transnational Advocacy Networks, då det vanligtvis är de som tar initiativ och pressar de med mer makt att ta ställning samt att de introducerar nya idéer, ger information och sätter press för förändring.

År 2000 bildades, på uppmaningar från Kofi Annan, Förenta Nationernas (FN) Global Compact. Global Compact är ett program vars syfte är att genom tio principer rörande mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor, miljö och korruption ge företag riktlinjer att arbeta efter i dessa frågor.

Vi vill redan här förtydliga att vi kommer att använda oss av Mary Kaldors begrepp transnationella aktivistnätverk istället för Transnational Advocacy Networks. Detta gör vi för att vi finner den korrekt och mest lämplig i sammanhanget. Vi kommer även att referera till NGOs som icke-statliga organisationer.

1.1 Syfte och problemformulering

Vi har valt att ägna denna uppsats åt att titta närmare på transnationella aktivistnätverk och deras påverkan på normer. Vår utgångspunkt är att titta på två stora aktörer i form av Human Rights Watch och Amnesty International och kolla på olika nätverk där dessa är verksamma för att försöka hitta indikatorer som

tyder på att dessa har haft påverkan på normer om mänskliga rättigheter. Vi ämnar att kartlägga hur dessa aktörer har varit verksamma för att försöka spåra om dessa har haft en påverkan på startandet av FN:s Global Compact program.

Vår frågeställning lyder *”Hur påverkar transnationella aktivistnätverk normer rörande mänskliga rättigheter?”*

- *Har de haft påverkan på skapandet av Global Compact?*

1.2 Metod

Vi ämnar att göra beskrivande fallstudie om transnationella aktivistnätverk och normförändringar. Vid en beskrivande studie svarar man på frågor av typen var, när, hur och vem (Essaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2007, s. 37). Vid en fallstudie har man mer än en analysenhet. I en fallstudie handlar t ex om olika tidpunkter (Essaiasson m.fl 2007, s. 121). Vi ämnar att göra en fallstudie med avstamp i en tidsperiod från andra världskrigets slut till Global Compacts start. Vi ämnar att göra det genom att historiskt titta på vilken roll transnationella aktivistnätverk har spelat i diskussionen om mänskliga rättigheter och följa Margareth E. Keck och Kathryn Sikkink teori om dessa nätverk.

1.3 Teori

Den teori vi valt att använda oss av är Keck och Sikkinks teori om transnationella aktivistnätverk som återfinns i deras bok *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics*. I denna bok går författarna igen en rad olika moment där transnationella aktivistnätverk har och spelar betydelsefulla roller genom att använda sig av olika strategier och kommunikationstekniker. För att förstå denna teori så tydligt som möjligt måste man också förstå det perspektiv som ligger till grund för teorin nämligen konstruktivismen. Därför har vi även valt att kortfattat redogöra för konstruktivismens grunder samt de delar av konstruktivismen som berör vår teori nämligen synen på icke-statliga organisationer och synen på normförändringar.

1.4 Avgränsning

För att begränsa oss i vår läsning och skrivande har vi tagit några grundläggande beslut. Den första rör sig om en begränsning av tid. Tidsavgränsningen har vi efter

noga betänkande valt att lägga från andra världskrigets slut 1945 till Global Compacts start år 2000. Valet att titta närmare på denna period känns naturlig i och med FN deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna samt den ökande medvetenheten kring dessa frågor. Vi kommer dock att kortfattat ge en bakgrundsbild av de mänskliga rättigheternas framväxt. Denna tidsavgränsning kan verka stor dock väljer vi att avgränsa oss i vår studie av indikatorer till att bara studera de största icke-statliga organisationerna, Amnesty International och Human Rights Watch och nätverk där dessa är verksamma. Anledningen till detta är deras storlek och deras roll i arbetet för de mänskliga rättigheterna. Eftersom vi valt att begränsa oss till frågan om normförändringar inom mänskliga rättigheter och därför endast titta på Global Compacts två principer om mänskliga rättigheter.

1.5 Material och källkritik

Det material vi valt att använda oss av är främst sekundär material i form av böcker, artiklar och avhandlingar. Den bok vi till största del valt att utgå från heter *Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics* och är skriven av Margareth E. Keck och Kathryn Sikkink. Valet av denna bok grundar sig att den undersöker just det som vi valt att behandla i uppsatsen nämligen transnationella aktivistnätverks inflytande på normer och aktörer i den internationella politiska arenan. De diskuterar i stor grad aktivistnätverkens och icke-statliga organisationers roll i detta. För att inte falla i någon fälla och stirra oss blinda i enbart en bok, där även författarnas åsikter speglas, har vi valt att komplettera denna information med avhandlingar och ett flertal akademiska artiklar. När det gäller den rent empiriska informationen har vi tagit del av många källor för att försäkra oss om att allt är korrekt. Det har varit svårt att hitta objektiv information om Global Compact men vi har studerat FN:s egen bild av programmet samt även läst artiklar skrivna av kritiserande författare. Vi har även använt oss av en del primär material främst i form av FN konventioner och internationellt accepterad lagstiftning.

I denna process har vi stött på en del motgångar, dessa kommer vi att presentera nu samt redogöra för våra resultat. En stor svårighet i denna uppsats har varit att göra en tydlig avgränsning då Keck och Sikkinks bok om transnationella nätverk behandlar många aspekter i en komplex diskussion. I vår uppsats valde vi att presentera de delar som vi ansett vara nödvändiga för att förstå och använda deras teori. Ett annat svårt moment i denna process har varit att hitta korrekt information om b.l.a Global Compact och Amnesty International, då större delen av informationen man hittar främst kommer från deras egna hemsidor. En utmaning har alltså varit hitta opartisk information om de olika aktörer.

2. Teori

Vi kommer i det här kapitlet redovisa för den teori vi valt att använda i denna uppsats, Keck och Sikkinks teori om transnationella aktivistnätverk. För att förstå denna teori kommer vi även att kortfattat gå igenom konstruktivismens grunder då Keck och Sikkinks teori grundar sig på ett konstruktivistiskt perspektiv. Vi kommer även att kortfattat ta upp det globala civilsamhället då vi anser att det är en viktig aspekt att ha med i denna undersökning.

2.1 Konstruktivismen

Konstruktivismens grundläggande påstående är att statens beteende formas av elitens övertygelse, identiteter och sociala normer. Enligt konstruktivismen skapar, formar och förändrar individen kulturen genom idéer och praxis. Statliga och nationella intressen är därför ett resultat av de sociala identiteter som finns hos existerande aktörer. Man tittar alltså på normer för individer och kollektivet, utan att göra skillnad på internationell politik och inrikespolitik (Mingst 2008, s. 72).

Konstruktivismen har ett annorlunda sätt att se på staten än de klassiska teoretiska perspektiven pga att de ser på både nationella intressen samt nationella identiteter som sociala konstruktioner. För konstruktivister är nationella intressen varken materiella eller självklara, de är idémässiga och i konstant utveckling och förändring. Detta som reaktion på inhemska faktorer och som respons till internationella normer och idéer. Dessa normer kan påverka staters preferenser

och i sin tur påverka staters beteende (Mingst 2008, s. 105). Konstruktivismen lägger alltså stor vikt vid institutioner och normer. Både internationella statliga organisationer och icke-statliga organisationer kan vara normbildande, som socialiserar och lär stater nya normer. Konstruktivister erkänner att de nya internationella institutioner har utvecklats snabbt och tagit på sig fler uppgifter. I det konstruktivistiska perspektivet spelar lagar en nyckelroll för att de reflekterar de ändrade normer. Både konstruktivister och anhängare till ”vanlig” internationell lag ser vikten av dessa normer har då de skapar gemensamma förväntningar på hur en stat lämpligen ska bete sig (Mingst 2008, s. 203).

2.1.1 Konstruktivismen om normförändringar

Konstruktivister har utvecklat idéer om hur det internationella systemet förändras. De menar att förändringar i de sociala normer som finns kan leda till grundläggande förändringar i det politiska systemet. Detta gäller dock inte alla normförändringar. Det konstruktivistiska synen på förändringar är unikt p.g.a. de specifika mekanismer genom vilka förändringar sker. Förändringar sker både på kollektiv nivå samt på individuell nivå. Påtryckningar även kan ha effekt och leda till förändring dock är internationella institutioner, lagar, och sociala rörelser mer avgörande på en kollektiv nivå. På en individuell nivå sker förändring genom övertalande och internationalisering av nya normer (Mingst 2008, s. 94)

2.2 Det globala civilsamhället

Det finns ingen allmän accepterad definition av begreppet civilsamhälle och just detta kan ses som attraktionen hos detta mångtydiga begrepp. Att anhängare till olika perspektiv och teorier använder sig av samma språk kan orsaka att det bildas en gemensam plattform där politiska förslag, idéer och projekt kan utarbetas (Kaldor 2004, s. 12). Stater kan inte längre från ett utifrånperspektiv ses som enhetliga. Samarbeten mellan individer, grupper, statliga aktörer samt internationella institutioner ökar ständigt i antal och tycks vara mer än att representera intressen på global nivå (Keck & Sikkink 1998, s. 33). Kaldor hävdar att ”diskussionen om det globala civilsamhället måste förstås med uttryck som fördjupning och breddning, att det handlar om en rörelse bort från statscentrerade angreppssätt, där man kombinerar större intresse för individens myndighet och personliga autonomi, såväl som territoriell omstrukturering av sociala och politiska relationer i olika sfärer.”(Kaldor 2004, s. 17).

Den globala politiken är samspelet mellan de institutioner som ansvarar för den globala styrningen, alltså internationella institutioner och stater, samt det globala civilsamhället som utgörs av grupper, nätverk och rörelser (Kaldor 2004, s. 107). Det globala civilsamhället kan alltså ses som privata aktörers beteendemönster över gränser (Brysk 2005, s. 16).

Keck och Sikkink lutar sig på definitionen av ett transnationellt civilsamhälle som en arena för strider. Ett uppdelat område där politiken för civilsamhället centreras kring på vilket sätt vissa grupper uppstår och legitimeras stater, institutioner och andra grupper (Keck & Sikkink 1998, s. 33-34).

2.3 Keck och Sikkinks teori

Vi har valt att utifrån Margret E. Keck och Kathryn Sikkinks bok *Activist beyond borders – Advocacy Networks in International Politics*. Deras arbete om transnational advocacy networks, som vi i denna uppsats kommer att kalla för transnationella aktivist nätverk, belyser en mängd internationella frågor som kännetecknas av NGOs centrala roll samt de framträdande grundläggande idéer. De menar att i dessa frågor bär och omformar komplexa globala nätverk idéer, placerar specifika frågor i politiska debatter, sätter press på skapandet regimer samt ser till så att existerande normer och regler genomdrivs samtidigt som de försöker påverka särskilda inhemska politiska frågor (Keck & Sikkink 1998, s. 199). De anser att forskare i internationella relationer borde ägna mer uppmärksamhet åt nätverk som organisationer samt att nätverkens roll och betydelse i internationell politik kommer att växa. Keck och Sikkink menar att transnationella nätverken har utvecklat en mängd avancerade strategier och tekniker att jobba med (Keck & Sikkink 1998, s. 200). De belyser fyra olika taktiker som nätverken arbetar med.

1. De samlar ihop trovärdig information som de sedan försöker nå ut till allmänheten med på alternativa sätt. Ofta sätter man ansikten på de skyldiga eller kränkta för att åberopa medkänsla och förståelse.
2. Nätverken använder sig av redan existerande och skapar egna symboliska möten för att sprida sin information.
3. Om man inte ser att det sker någon förändring i normer eller politik i frågor man fört så försöker man pressa aktörer till förändring genom sanktioner.
4. Arbetar med att undersöka aktörer följer de principer och regler som de säger sig ha (Keck & Sikkink 1998, s201).

Det som gör nätverken så speciella är just att de är uppbyggda transnationellt och att de samlas kring mycket värdeladdade frågor. Denna typ av nätverk menar man uppstår oftast när det sker någon förändring i historien som gör det möjligt att belysa andra frågor.

Keck & Sikkink radar upp fem steg som nätverk jobbar efter:

1. De skapar debatter och för fram viktiga frågor på agendan.
2. De uppmuntrar till diskussion från stater och andra politiska aktörer.
3. De orsaka förändring på internationell och nationell nivå.
4. De påverkar policy
5. De påverkar i beteendet hos viktiga aktörer (Keck & Sikkink 1998 s. 201)

Aktivistnätverk utvecklas och skapas runt frågor där teoretiker och anhängare i internationella relationer inte kan förutspå något internationellt samarbete. Det är svårt att ena stater kring globala mänskliga rättigheter som förr inte setts som en del av nationell politik. Historiskt har man ansett att mänskliga rättigheter strider mot principen om statlig suveränitet och därför haft mycket svårt att internationellt komma överens i frågan. Eftersom många av nätverkens kampanjer går emot tanken om statlig suveränitet kan man förvänta sig att stater kommer att blockera dessa. Kränkningar av mänskliga rättigheter måste därför föras till agendan av en tredje part eller en internationell organisation. (Keck & Sikkink 1998, s. 203).

Keck och Sikkink menar att nya idéer har större möjlighet att påverka om de passar in i redan existerande idéer och ideologier i korrekt historisk miljö. Eftersom nätverk bär på nya idéer/frågor måste de hitta vägar för att få dem att passa i verkliga sammanhang, där debatter sker (Keck & Sikkink 1998, s. 204).

Genom att arbeta med redan existerande ideologier och lyfta in mänskliga rättigheter som en aspekt av dem försöker man också ta den från att bara vara en internationell fråga till en nationell. Därför är det otroligt viktigt med transnationella aktivistnätverk som kan nå ut till medborgare i landet som i sin tur kan trycka på landets regering. I vissa fall lyckas nätverken nå ut till individer inom regeringen som kan föra frågan framåt. Om fler länder börjar ta hänsyn till mänskliga rättigheter blir ett land som inte gör det också mer uthängt. Plötsligt kostar det väldigt mycket att inte aktivt jobba för mänskliga rättigheter (Keck & Sikkink 1998, s. 203).

3 Transnationella aktivistnätverk

I det här avsnittet ämnar vi titta närmare på de transnationella aktivistnätverken. Vi ska redovisa för hur de uppkommer, vad de gör samt ge exempel på två nätverk.

3.1 Vad är ett transnationellt aktivistnätverk?

I den här uppsatsen använder vi, som nämnt ovan, att använda oss av termen transnationella aktivistnätverk, ett begrep som Mary Kaldor använder sig av i sin bok *Det globala civilsamhället* istället för *Transnational Advocacy Networks*.

Mary Kaldor identifierar de främsta sätten att organisera det globala civilsamhället på. Hon nämner ”gamla” och ”nya” sociala rörelser, NGO:er, transnationella medborgarnätverk samt den nya antikapitalistiska rörelsen (Kaldor 2004, s. 108-135). Med transnationella medborgarnätverk menar hon de nätverk som sammanbinder internationella icke- statliga organisationer, sociala rörelser samt gräsrotsorganisationer både som individer i specifika frågor och kampanjer. Hon tillägger även att Keck och Sikkink använder sig av begreppet transnationella aktivistnätverk samt att deras begrepp även innefattar stater och internationella organisationer (Kaldor 2004, s. 128).

Nätverk är en form av organisation som främst kännetecknas av frivilliga, ömsesidiga och horisontella mönster av kommunikation. I både ekonomiska nätverk och politiska nätverk är information ett av de viktigaste elementen (Keck & Sikkink 1998, s. 9). De kan ses som former av kommunikation och informationsutbyte. De fungerar som ett slags forum mellan grupper och individer från syd samt nord där tvåvägskommunikation sker (Kaldor 2004, s. 128). Aktivistnätverk är organiserade för att förespråka specifika politiska frågor, principer samt normer (Keck & Sikkink 1998 s. 8-9). De största aktörerna inom aktivistnätverk är bland annat internationella och nationella icke-statliga forsknings- och aktivistnätverk, lokala sociala rörelser, stiftelser, media samt NGOs. Forskning har visat att internationella och nationella NGOs spelar en central roll i alla aktivistnätverk, vanligtvis genom att vara de som initierar handling samt sätta press på aktörer i högre maktpositioner att ta ställning i frågan/frågor (Keck & Sikkink 1998, s. 9). Nätverk ger gräsrotsrörelser möjlighet

att göra sin röst hörd och är flexibla och flytande (Kaldor 2004, s. 128) Transnationella aktivistnätverk är betydelsefulla både nationellt och internationellt. Genom att skapa fler länkar mellan aktörer i civilsamhällen, stater och internationella organisationer, bidrar de till tillgången till det internationella systemet (Keck & Sikkink 1998, s. 1). Eftersom aktivistnätverk parallellt både är nationellt och internationellt verksamma har de tillgång till en variation av resurser, som om de vore en del av ett internationellt samhälle (Keck & Sikkink 1998, s. 4). När de lyckas med sitt arbete är transnationella aktivistnätverk en viktig del när man ska förklara förändringar i världspolitiken (Keck & Sikkink 1998, s. 2).

Transnationella aktivistnätverk uppmuntrar implementering av normer, detta genom att pressa de inblandade aktörerna att anpassa sig efter nya strategier. I den mån det går, ämnar transnationella aktivistnätverk att maximera sitt inflytande över de aktörerna som finns deras väg. Därigenom bidrar de till att ändra både statens och individens beteenden och i slutändan förändra rutiner och agerande i frågor om mänskliga rättigheter (Keck & Sikkink 1998, s. 3).

Ett av de mer framstående aktivistnätverk som finns är International Campaign to Ban Landmines (ICBL). ICBL grundades 1990 för att arbeta med de allvarliga konsekvenserna som användandet av anitpersonella landminor medförde. De kampanjer som ICBL genomförde har bidrag till en minskning i användandet till den gräns att handeln praktiskt tagit upphört (Shawki 2010 s. 82). ICBL gick ihop med IOs såsom Röda Korset för att stressa på samtalen om landminor. Detta ledde till en granskning av Protocol II of the Convention on Certain Conventional Weapons (CCW). ICBL använde denna arenan för att definiera problematiken med landminor som ett humanitärt problem, omdefiniera debatten samt identifiera vilka allierade stater som de hade i frågan om totalförbud av minor. Vid det här stadiet erkände även motståndarna till totalförbudet att det fanns ett behov att begränsa användandet av landminor (Shawki 2010 s. 390).

Genom att lyfta frågan ur sitt sammanhang bidrog det till diskussion och debatt mellan politiska aktörer. En fråga som innan varit undgängd av en större kontext kom nu i fokus tack vare arbetet som individer i uppdrag av organisationer och nätverk.

4. Bakgrund

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för de mänskliga rättigheternas framväxt och utveckling. Detta gör vi för att läsaren ska få bild av vilken utveckling de mänskliga rättigheterna har tagit samt vilka aktörer som varit involverade.

4.1 Mänskliga Rättigheters framväxt

För att förstå varför det finns internationell lag om mänskliga rättigheter och hur stater väljer att agera i sitt efterlevande av dem så är det viktigt att förstå hur de uppkom.

Tanken om att individers rättigheter ska skyddas av staten kan vi se i historien redan under franska revolutionen och den amerikanska grundlagen men idén om att de mänskliga rättigheterna ska vara en stor del av internationella samarbeten och utrikespolitik är relativt ny (Keck & Sikkink 1998, s. 79). För ungefär 60 år sedan var individers rättigheter enbart skyddade av den egna staten och skyddet för individer varierade därför mellan länder beroende av vilken politisk miljö det hade. Idag är det annorlunda och man menar att människor över hela världen har samma rättigheter helt enkelt för att det är mänskliga rättigheterna (Brown 2008, s. 508)

Genom historien har individers värdighet och rättigheter diskuterats av många olika kulturer och civilisationer men uppfattningen om människan som en innehavare av rättigheter var från början främst europeisk. I slutet av 1700 –talet började tanken om människans rättigheter spridas genom kampanjer mot slavhandel och för kvinnors rättigheter (Brown 2008, s. 508).

Internationellt skyddade mänskliga rättigheter menar många inskränker på staters suveränitet medan andra menar att även om suveränitet fortfarande är ett mycket centralt ord inom den internationella politiken så måste man förstå att

innebörden av ordet förändrats genom historien. Transnationella organisationer har i hög grad varit delaktiga i denna utveckling (Mingst 2008, s. 310).

4.1.1 Mänskliga rättigheter efter andra världskriget

Efter andra världskriget var mänskliga rättigheter en het debatt på den politiska arenan. År 1948 skrevs FNs Deklaration om Mänskliga Rättigheter.

Det var 48 länder som röstade för och inget som röstade mot deklarationen. Däremot var det åtta länder som valde att lägga ner sina röster. Ett av dessa var Sydafrika som då hade apartheid i landet och därför inte kunde acceptera artikel 1: Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Ett annat land som lade ner sin röst var Saudi Arabien som protesterade mot deklarationen av religiösa skäl, framförallt artikel 18: Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion. Det är fortfarande idag förbjudet att utöva kristen tro i landet (Brown 2010, s. 514).

Transnationella organisationer var efter andra världskrigets slut med och hjälpte till att skapa regionala och internationella regimer och var sedan även delaktiga i att se till att dessa normer och policys efterföljdes (Keck & Sikkink 1998, s. 79)

Traditionellt sett har man lagt fokus på stater som policy skapare men nätverks teori ser just nätverken som viktiga i denna process. I EU har nätverken fått allt mer plats för att föra fram sina argument (Broman 2008, s. 72).

Idag finns det ett mycket stort nätverk av organisationer som jobbar med att försvara människors rättigheter världen över. Tillsammans delar de värderingarna som finns i den internationella lagen om FN:s deklaration om Mänskliga Rättigheter från 1948. Nätverket för försvar av mänskliga rättigheter är uppbyggt av följande:

- Delar av mellanstatliga organisationer, både på internationell och regional nivå.
- Internationella och inhemska NGO:s
- Privata stiftelser
- Samt delar av vissa regeringar

(Keck & Sikkink 1998, s. 80)

Dessa nätverk jobbar med att försöka förändra och förbättra situationen i världen och göra det känt för omvärlden när ett land, företag eller organisationen bryter

mot dem. Genom att de olika delar som utgör nätverket arbetar tillsammans på det vis som beskrivs i Keck och Sikkinks teori kan man uppnå tydliga resultat. Det faktum att det är ett samarbete på många plan även om det mest utgörs av icke statliga organisationer gör att dessa nätverk blir mycket starka. Kränkningar av mänskliga rättigheter som är ett mycket utbrett problem är detta otroligt viktigt.

FN:s deklaration om mänskliga rättigheter utgörs av 30 artiklar som skyddar individer från förtryck och kränkning. Denna breda standard för mänskliga rättigheter och det faktum att det var många olika aktörer som arbetade fram artiklarna har gjort att de blivit en internationellt accepterad regim. Med regimens regler och normer som man tydligt kommit överens om och hänvisar stater till att utforma program för hur landet ska vidta åtgärder i eventuella motsättningar till dessa. Över tid övergick denna regim till att bli internationellt accepterade regler (Mingst 2008, s. 311).

Traditionellt sett har man lagt fokus på stater som policy skapare men nätverks teori ser just nätverken som viktiga i denna process. I EU har nätverken fått allt mer plats för att föra fram sina argument.

4.2 Global Compact

Vi ska här förklara vad Global Compact är, hur programmet fungerar samt ta upp lite av den kritiken som riktats åt Global Compact.

Den 31 January 1999 höll FN:s dåvarande generalsekreterare Kofi Annan ett tal vid World Economic Forum i Davos. Han utlyste då behovet av vad han kallade för Global Compact. Annan sa

“you, the business leaders gathered in Davos, and we, the United Nations, initiate a global compact of shared values and principles, which will give a human face to the global market”

(United Nations 1999, p. 1).

Det var detta möte som sedan ledde fram till att Global Compact lanserades i Juli år 2000. Global Compact som är en plattform för utveckling, implementering samt uppdagande av frågor om ansvar och hållbara riktlinjer och praxis. På Global Compacts officiella hemsida kan man läsa att programmet syftar till att anpassa verksamheter utifrån tio allmänt accepterade principer som rör frågor om mänskliga rättigheter, arbetsrättsliga frågor, miljö och motarbetning av korruption. De grundar sig på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, International Labour Organization (ILO) grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet, Rio deklarationen samt FN:s Konvention mot

korruption. FNs Global Compact är världens största frivilliga initiativ för företag i frågor om hållbarhet (Global Compact).

FN:s Global Compact eftersträvar att, med en bred variation verktyg och resurser, integrera de tio principerna i verksamheter världen runt samt att fungera som ”katalysator” och som stöd för de andra och bredare FN-mål som existerar såsom bland annat Milleniumutvecklingsmålen (MDG). Global Compact är inget reglerande instrument, utan fungerar snarare som ett frivilligt initiativ som bygger på offentlig ansvarsskyldighet och öppenhet samt (utlämnande att komplettera regleringen och ge utrymme för innovation och kollektiv handling.). Då Global Compact inte är ett reglerande verktyg brukar man precis som med FN:s deklaration om mänskliga rättigheter kalla det för ”soft law”. Med detta menar man alltså att det inte kan jämföras med traditionell lag och inte är reglerande utan bara rekommenderande (Rasche 2009, s. 5).

Detta frivilliga initiativ vill man ska bidra till att ekonomin och affärer, som primära drivkrafter bakom globaliseringen, ska bidra till att marknader, handel, teknik och finansieringar utvecklas och hjälper ekonomier och samhällen samt bidra till en mer hållbar och inkluderande världsekonomi. Tanken är alltså att utan lagstiftning få företag världen över att förändra sitt beteende just för att de vill det. Man yrkar alltså på att det ligger i företags egenintresse att följa vissa moraliska och etiska riktmärken.

Principerna som rör mänskliga rättigheter;

Princip 1 Företagen ombeds att stödja och respektera skydd för internationella mänskliga rättigheter inom den sfär som de kan påverka.

Princip 2 Försäkra sig om att deras eget företag inte är delaktiga i brott mot mänskliga rättigheter.

Sedan Global Compact lanserades har det ofta diskuterats. FN har både fått god och dålig kritik för initiativet. I en artikel som heter ”A necessary supplement – What the United Nations Global Compact Is and Is not” skriven av Andreas Rasche kan man läsa om detta. Den kritik författaren tar upp utgörs framförallt av tre punkter. Den första punkten är kritik mot att stora företag runt om i världen skulle kunna få inflytande i övriga frågor i FN genom att ingå i detta frivilliga icke reglerande program (Rasche, 2009 s. 12). Andra punkten handlar om de olika paragrafer som programmet utgörs av. Han menar att dessa är för vaga och därmed också mycket svåra att implementera och i sin tur reglera (Rasche 2009 s. 13). Den sista punkten med kritik mot Global Compact handlar om att FN inte tar något ansvar för att de som skriver på programmet också efterlever det. Det finns alltså ingen form av verifikation och därför förlorar programmet mycket av sin legitimitet. Han menar att företag kan skriva på Global Compact för att rentvå sitt rykte på marknaden men sedan fortsätta sin produktion på exakt samma sätt ändå (Rasche 2009, s. 14).

Mänskliga rättigheter är ett av de mest komplexa områdena eftersom de generellt varit staters egen angelägenhet. Då fler företag kommer till insikt om deras juridiska, moraliska/kommersiella behov att se till de mänskliga rättigheterna inom deras verksamheter, ställs de inför nya utmaningar. Bland annat måste de skapa ett ramverk för de mänskliga rättigheterna och förtydliga hur verksamheten ska förhålla sig till dem. Dessutom måste företag komma till insikt om var deras ansvar för de mänskliga rättigheterna ligger. Det behövs riktlinjer och verktyg för att hjälpa företags implementering av mänskliga rättigheter. Global Compact ämnar försöka hjälpa företag att få klarhet i debatten om mänskliga rättigheter genom att betona vikten av dessa. Man vill visa vilka praktiska lösningar som finns samt vägleda bland användbara verktyg och material som finns (Global Compact).

5 Icke-statliga organisationer

5.1 Vad är en icke-statlig organisation?

Icke-statliga organisationer, non-governmental organisations, (NGOs) har efter 1945 fått allt större inflytande på den internationella politiska arenan. En icke-statlig organisation är en organisation som inte är statligt bunden utan i många fall finansieras av privat personer och i vissa fall delvis av bistånd från regeringar eller andra hjälp organisationer. Medlemmar i icke-statliga organisationer är oftast privata volontärer, privatpersoner eller organisationer som samarbetar för att uppnå ett gemensamt mål (Mingst 2010, s. 187).

Det finns många olika typer av icke-statliga organisationer, dels de som härstammar direkt från lokala och gräsrotsorganisationer men även större nationella och transnationella organisationer. En skillnad kan vara att en del är öppna för den stora massan och strävar efter att maximera antalet medlemmar medan andra är stängda för vissa typer av individer eller företag. Det finns olika förkortningar för alla dessa olika typer av organisationer men alla går de under samlingsnamnet Non-governmental organisations (Mingst 2010, s. 187).

Antalet icke-statliga organisationer har ökat dramatiskt i antal och det finns många nätverk där alla sysslar med sin hjärtefråga, dessa kan variera men brukar handla om sådant som upprör och man vill förhindra staten att förbise (Keck & Sikkink 1998, s. 90).

5.1.1 Icke-statliga organisationers utveckling

Trots att icke-statliga organisationer förekommit länge på den internationella arenan så har de fått en allt större betydelse med åren. Ett förbud mot slavhandel var en av de moraliska frågor som icke-statliga organisationer först valde att uppmärksamma och organisera transnationellt (Mingst 2010, s. 187).

Genom skapandet av FN kunde icke-statliga organisationer jobba mer aktivt med att försöka lyfta andra frågor av detta slag till den internationella arenan och började sakteligen öka sitt inflytande. Denna utveckling ledde även till att antalet icke-statliga organisationer växte och under 1970 – talet kunde organisera sig i större nätverk. Senare under 1990 – talet kunde dessa nätverk organisera sig på ett sätt som gjorde att de kunde nå ut till en större massa och på så sätt bli ännu mer inflytelserika på den internationella arenan (Mingst 2008, s. 188).

En stor del i att icke-statliga organisationer kunnat växa så pass snabbt är att det skett mycket i världen under denna tid. Många händelser som växt stor oro och frågetecken bland individer har gjort att allt fler valt att ansluta sig till dessa organisationer. Eftersom organisationerna blir större får de även mer inflytande på den politiska arenan både nationellt och internationellt. Politiker har inte kunnat blunda för organisationernas åsikter när de fått fler medlemmar och växt allt starkare. Även stora multinationella företag har fått utstå kritik från icke-statliga organisationer i olika frågor har fått förändra sitt beteende för att inte förlora kunder eller kontakter (Mingst 2008, s. 188).

De frågor som icke-statliga organisationer valt att ta till sig och velat förändra blev allt mer globala och interdependenta; alltså frågor som man inte ansett att ett land kan klara av att lösa eller förbättra själva utan ett internationellt samarbete (Mingst, 2010, s. 188). Exempel på sådana hjärtefrågor är flygkapningar under 1970 – talet, förorening och dumpandet av avfall i världshaven under 1970 – 80 talen och global uppvärmning och AIDS epidemin under 1990 – talet. Dessa frågor är sådana som icke-statliga organisationer ansett behövs uppmärksammas ytterligare på den internationella politiska arenan. Den röda tråden genom dem alla är just att de faktiskt är globala och inget land velat ta ansvar för dem. Dessutom har organisationerna sett på dessa frågor som mänskliga säkerhets frågor och promostat detta vilket gjort att fler individer väljer att ta ställning och inte blunda för. Att Kalla kriget kom till sitt slut och öppnade upp två nya demokratier gjorde att icke-statliga organisationer kunde röra sig på även dessa områden och utöka sitt stöd. Den tekniska revolutionen som gjort att man lättare kunnat organisera sig och nå ut till nya medlemmar och allmänheten med information gav även det icke-statliga organisationer av alla slag nya möjligheter (Mingst 2008, s. 188).

5.1.2 Icke-statliga organisationers roll på den internationella arenan

Icke-statliga organisationer spelar stor roll på den internationella arenan då de hanterar viktiga frågor och erbjuder en alternativ politisk kanal. De frågor som organisationerna diskuterar är ofta sådana som annars inte förs fram av stater själva. Icke-statliga organisationer är också viktiga eftersom de oftast härstammar från gräsrotsorganisationer som är beroende av enskilda individers engagemang. De får alltså fler människor världen över att engagera sig politisk genom en alternativ kanal (Mingst 2008, s. 189).

Icke-statliga organisationer kan i vissa fall även ha en mycket viktig roll på nationell nivå. I en del fall så pass viktig att de faktiskt delvis eller helt kan konkurrera ut statens eget styre. Som ett exempel kan man ta Bangladesh som är ett land där nätverk har mycket starkt inflytande, detta för att landets styre själva inte klarat av att ta sig förbi den privata sektorn och hjälpa de fattiga. I detta fall har icke-statliga organisationer bidragit med ekonomiskt stöd, utbildning och hälsovård till de fattiga i landet (Mingst 2008, s. 190).

Fall där icke statliga organisationer konkurrerar ut ett lands redan existerande styre är dock mycket ovanligt. Väldigt få stater skulle tillåta detta och det utgör även en stor risk för en organisation att gå in och hota landets legitimitet på det viset.

Även om icke-statliga organisationer idag har stort inflytande på den internationella arenan så har de även tydliga begränsningar i sitt arbete. Organisationer som inte tillhör någon stat saknar oftast någon form av militär makt. Även om militär makt inte är lika viktig idag som den varit historiskt, kan detta i vissa fall begränsa inflytandet då organisationerna inte kan använda sig av fysiska hot. Dessutom har de ofta mycket begränsade ekonomiska resurser. Situationen blir inte lättare av att organisationer som sysslar med liknande frågor till exempel olika organisationer som främjar mänskliga rättigheter ofta slåss om samma ekonomiska donatorer. Icke-statliga organisationer är i ständigt behov av ekonomiskt stöd för att kunna föra kampanjer, nå ut till nya medlemmar, förflytta sig i världen och helt enkelt för att kunna driva sina frågor på den politiska arenan. En del organisationer tvingas kompromissa på så vis att de tar emot visst ekonomiskt stöd från stater. Problemet med detta är att organisationerna riskerar att förlora en del av sin legitimitet. (Mingst 2008, s. 192).

Mellan åren 1983 och 1993 ökade antalet icke-statliga organisationer till det dubbla samtidigt som deras budgetar och mängd personal ökade drastiskt. Organisationer som Amnesty International och Human Rights Watch var de som

växte snabbast, vilket tyder på en viss principiell neutralitet då dessa verkade åt både höger och vänster regeringar (Keck & Sikkink 1998, s. 90).

6 Amnesty International

Den organisation som först fick internationellt erkännande och som kanske än idag är den mest kända är Amnesty International. Amnesty Internationals vision är en värld där varje människa åtnjuter alla de rättigheter som ingår i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna.

1961 tog den brittiske advokaten Peter Brennan initiativet till organisationen då han läst om två portugisiska studenter som dömts till sju års fängelse för att ha skålat för friheten. Han startade då en kampanj för att uppmärksamma de människor som fängslats enbart på grund av sina politiska åsikter och kallade dem för "samvetsfångar". Amnesty International gjorde från början en del taktiska val som skulle hjälpa dem att växa och bli en världsomspännande organisation, dels valde man att fokusera på specifika individer som fått sina rättigheter kränkta istället för abstrakta idéer. Genom att sätta namn på de som blivit kränkta och visa att dessa bara var "vanliga" människor med familj och historia var det lättare för människor att känna empati för den fängslade (Amnesty International).

Dessutom valde Amnesty att till en början jobba med grova kränkningar av mänskliga rättigheter så som politiska fångar, tortyr och avrättningar. Vidare valde Amnesty också att varje månad välja ett akut fall från helt olika delar av världen och köra en vykorts kampanj. Genom att välja fall från olika delar av världen skyddade Amnesty sig från anklagelser att genom Mänskliga Rättigheter försöka driva en kampanj ur en politisk synvinkel (Keck & Sikkink 1998, s. 88).

Idag har Amnesty över 2,8 miljoner medlemmar och bidragsgivare från 150 länder, arbetet som från början enbart handlade om samvetsfångar har utvecklats till att omfatta det internationella skyddet av mänskliga rättigheter. Amnesty är fortfarande en organisation som står fri från alla regeringar, politiska ideologier, ekonomiska intressen och religioner (Amnesty International).

Redan i organisationens tidiga år började de se fördelarna med att ingå ett nära samarbete med FN. Amnesty såg möjligheten att driva sina frågor på den internationella arenan och nå ut till en stor del av världen samtidigt. Organisationen använder sig av andra metoder när de driver en fråga på FN nivå än när de försöker nå ut till den stora massan. I FN tvingas man anpassa sig till den etikett som finns och läsa upp uttalanden på möten, sprida viktiga dokument

ibland medlemsländerna och lobbying antingen genom möten eller på mer permanenta uppdrag. Den största delen av Amnesty's arbete inom FN handlar om att utveckla och uppmana stater att följa deklARATIONEN om mänskliga rättigheter (Martens 2004, s. 6).

På 1980 talet började Amnesty International ge information till FN om var i världen det förekom kränkningar av mänskliga rättigheter. På den tiden var detta ett genombrott då FN inte tidigare hade använt icke-statliga organisationer som informationskanalers. Från början hade varken organisationen eller FN någon utarbetad strategi om hur den delade informationen skulle behandlas. Amnesty tog varje tillfälle i akt att ge information om olika former av kränkningar i världen. Ett mer permanent samarbete utvecklades snabbt och det öppnades en informationskanal mellan Amnesty och FN. Amnesty gjorde upp en mycket klar strategi över vilken information som skulle delas och hur, detta fick en mycket stor plats inom organisationen (Martens 2004, s. 8). I början gav Amnesty information om fall de bad dem om men under 1990 talet så började organisationen själva välja ut länder de ansåg att kommissionen borde ta upp. På 2000 – talet har organisationen valt att själva lämna ”finrummen” lite och jobbar inte längre lika aktiva med att försöka förändra och vara med och påverka frågor som drivs på FN:s dagordning. Självklart finns de fortfarande där men det har inte lika central roll i Amnesty's arbete. Däremot har organisationen i tidigare år påverkat och förändrat mycket. Deras kampanj och aktivism för ett förbud mot tortyr anses vara en av de mest lyckade kampanjer en icke statlig organisation någonsin genomfört (Martens 2004, s. 13). En stor del av denna kampanj var att försöka få länder att följa artikel 5 i deklARATIONEN för mänskliga rättigheter, som förbjuder tortyr. För att få upp ögonen på folk presenterade Amnesty information om tortyr från olika regioner i världen och publicerade rapporter om förekomsten av tortyr i en stor mängd länder. Man samlade också personer från olika regeringar, FN-förespråkare och delar av icke statliga organisationer i möten för att propagera för ett förbud av tortyr i alla länder. 1984 nådde man till stor framgång då man nådde ett bindande avtal för beskydd av alla människor från att bli utsatta för tortyr (Martens 2004, s. 13).

Detta är ett bra exempel på hur Amnesty arbetar inom mellanstatliga organisationer, i detta fall FN. I mer sofistikerade politiska rum måste även icke statliga organisationer som Amnesty förändra sina metoder en aning. Däremot använder de sig av samma strategi när det gäller att sätta namn och ansikte på de som faller offer för kränkningar. I fallet med tortyr använde de sig i stor grad av pressen som ett medel för att få stater att lyssna. Organisationen använder sig av samma metoder som i andra forum men förfinar dem i vissa delar.

Amnesty International driver på egen hand aktivt frågor på olika håll inom organisationen, samtidigt är de ofta med och stödjer och lyfter olika nätverks huvudfrågor. Ett förbud emot dödsstraff är något som Amnesty arbetat hårt för genom åren bland annat genom att vara en del av European Coalition Against the Death Penalty, ett nätverk som utgörs av olika icke-statliga organisationer som arbetar för frågan. (Ferrari 2003, s. 3).

Transnationella aktivist nätverk som detta kan bidra till en normförändring inom politiken, nätverket som arbetar mot dödsstraff har framförallt riktat in sig på USA då de har en historia av att avrätta minderåriga och mentalt handikappade (Ferrari 2003, s. 4).

Genom att hänga ut något sådant och arbeta i enlighet med Keck och Sikkinks teori där man sätter ansikte på de människor vars rättigheter blivit kränkta och tar upp konkreta fall kan man lyckas få omgivningens uppmärksamhet.

Att ett nätverk får stöd eller har en icke statlig organisation som Amnesty International som medlem kan betyda mycket. Amnesty som har funnits en längre tid och arbetar med frågor på många olika plan samtidigt är viktigt. Dessutom har de genom åren haft ett betydande arbete med stora mellanstatliga organisationer.

7 Human Rights Watch

En annan icke- statlig organisation som sysslar med mänskliga rättigheter är Human Rights Watch. Precis som Amnesty International anses Human Rights Watch vara en mycket mäktig organisation. På organisationens hemsida kan man läsa om hur de genom att försöka rikta internationell uppmärksamhet på platser i världen där mänskliga rättigheter på olika sätt kränks. (Human Rights Watch)

På hemsidan kan man även läsa att Human Rights Watch har mer än 280 anställda och jobbar i nära kontakt med FN, EU och mindre organisationer som sysslar med mänskliga rättigheter. De försöker framförallt nå ut med information till individer genom att effektivt utnyttja redan existerande mediala forum.

Human Rights Watch har många olika sektioner som alla jobbar med att förhindra privata och politiska kränkningar mot mänskliga rättigheter. Organisationen har tagit upp frågor rörande identitet, medkänsla och alla människor lika värde. När man valde att starta en sektion för att förhindra förtryck mot barn engagerade sig människor världen över. Det faktum att Human Rights Watch är global gör att sannolikheten att uppmärksamma och förhindra förtryck världen över är stor (Brysk 2005, s. 8).

Human Rights Watch arbetar främst efter metoder som går ut på att skapa tryck från allmänheten och skuldbelägga aktörer (Roth 2004, s. 62). Ett problemområde som Human Rights Watch har genomdrivit projekt att förbättra situationen är problematiken som finns rörande barn som är föräldrarlösa på grund av AIDS i bland annat Kenya. Det finns problematik rörande vården av dessa barn och vem som ska ha den. Ansvarerna för tillhandahållande av de föräldralösa barnen har stater dock finns det begränsade resurser för detta. I Kenya, men även andra afrikanska länder, hamnar ansvaret för närmsta familjemedlem, dock har aids-krisen försvårat situationen så att inte alla kan ta hand om dessa barnen, vilket i sin tur leder till att många av dessa barn bli försummade och utblottade. Human Rights Watch visade att statens inställning till problemet både blivit opålitlig då de inte tagit hänsyn till aids-problematiken samt att den blivit diskriminerande. Human Rights Watch lyckades främja sitt perspektiv och på så sätt omvandla debatten från att vara en debatt där internationella människorätts-

organisationer inte haft en större påverkan till en där deras förmåga att stigmatisera och därmed forma politiken lyckats sätta press den kenyanska regeringen och internationella organisationer för att få ett erkännande av problemet och att det togs i tu med (Roth 2004, s. 71).

Human Rights Watch har även arbetat med vapenrelaterade projekt. Arms Project var just ett sådant projekt. Det startades 1992 med ambitionen att övervaka och försöka förhindra överföringen av vapen tillhandahållandet av militär utbildning och hjälp till regeringar eller väpnade grupper som bröt mot de erkända mänskliga rättigheterna som finns. Human Rights Watchs Arms Project dokumenterade sambandet mellan de vapen som missbrukas med dit de levererades genom en kombination av forskningar och praktiska undersökningar. Genom att förespråka förändring och komma med ny information har de blivit effektivare i att stigmatisera regeringar och grupper som är verksamma i vapenrelaterade brott samtidigt som de visar vilka humanitära konsekvenser som finns av vapensystem. Arms Project har bland annat varit verksamma i Angola, Kambodja, Colombia och även varit aktiva i insatserna att förbjuda antipersonella minor och lasrar (Human Rights Watch 1996, s. 114).

Genom forska och undersöka fall där brott mot mänskliga rättigheter kränks samlar alltså Human Rights Watch på sig trovärdig information som de sen kan använda som verktyg för att sätta press på de inblandade aktörerna. De använder sig även skuld för att få fram sina budskap och även genom detta skapa press på aktörerna och starta samtal kring frågorna. På så sätt förändrar de aktörernas beteende och kan orsaka förändring på både internationell och nationell nivå.

8. Analys

I denna uppsats har vi ämnat undersöka hur transnationella aktivistnätverk påverkar normer angående mänskliga rättigheter. Samtidigt har vårt mål varit att undersöka vilken roll dessa nätverk haft i skapandet av Global Compact.

Vi har utgått från två större icke- statliga organisationer och undersökt vilka nätverk de är med i och hur de arbetar. Teorin vi valt att använda oss av är Keck och Sikkinks teori om transnationella aktivistnätverk. Vi ska nu framföra några exempel på detta.

Amnesty International har en lång historia och har under åren jobbat mycket aktivt för att förhindra kränkningar av mänskliga rättigheter. Ett exempel på detta som vi tagit upp tidigare i avsnittet som handlar om Amnesty International är deras kampanj mot dödsstraff. Hur de arbetat med nätverket Coalition Against the Death Penalty för att försöka uppnå sitt mål, ett globalt förbud mot dödsstraff. I sin teori beskriver Keck och Sikkink hur nätverk som detta ofta försöker nå ut med information på ett alternativt sätt och sätta ansikte på de som blir kränkta. I fallet med dödsstraff kan man säga att nätverket agerade lite tvärtom då de istället pekade ut ett land som agerade på ett enligt dem felaktigt sätt nämligen USA. Genom att göra detta uppmuntrar de även till diskussion mellan olika stater och andra politiska aktörer. En sådan diskussion kan enligt teorin så småningom leda till förändring i policy och kanske en lagstiftning. Även om vi inte kunnat se att detta skett i fallet med USA så är det alltid bra att uppmärksamma frågorna med jämna mellanrum, förändringarna sker oftast under en längre tid.

Sedan 1993 har mer än 400 kvinnor brutalt torterats, våldtagits och slutligen mördats i Ciudad Juarez, Mexico. Den mexikanska polisen valde i början att inte följa upp morderna och fick heller inga större påtryckningar utifrån. (Aikin 2007, s. 2). Mindre inhemska grupper bildades för att försöka påverka situationen och dessa sökte sedan hjälp av större internationella organisationer, en av dessa var Amnesty International (Aikin 2007, s. 4). Ett transnationellt aktivistnätverk för försvar av kvinnorna i Ciudad Juarez bildades med stora och små, internationella och nationella organisationer som medlemmar. Detta nätverk valde att jobba för mycket konkreta mål, att Mexico skulle uppmärksamma brotten, ett internationellt lagstiftande mot våldsbrott mot kvinnor och att de som stod bakom morderna skulle

ställas inför rätta. Det tog inte lång tid för den mexikanska staten att förändra sin inställning. De förändrade policy på institutionell nivå och förändrade lagstiftningen (Aikin 2007, s. 4). Ett uppmärksammande från nätverket gjorde att den mexikanska staten inte längre kunde förbise det hemska som försiggick i landet. Även på internationell nivå fick man upp ögonen för problemet vilket gjorde att landet fick stor press på sig. I detta fall kunde nätverket ganska snabbt få till en normförändring. Mexikanska staten förändrade normer kring hur de hanterar våldsbrott mot kvinnor. Arbetet tar självklart inte slut där då nätverken också har en form av ansvar att kontrollera att förändringen faktiskt följs. I detta fall har nätverket arbetat utifrån alla fem steg i Keck och Sikkinks teori, de uppmuntrade först till diskussion genom att använda sig av en alternativ kanal och föra fram frågan på agendan. Detta gjorde att de kunde orsaka förändring på nationell och internationell nivå, förändra policy och påverka beteendet hos viktiga aktörer. Detta kan alltså ses som ett exempel på hur transnationella aktivistnätverk arbetar, ett exempel som stämmer mycket väl in på teorin.

Nätverket har även arbetat mycket med att utbyta information med den mexikanska staten då det ibland kan vara svårt för dem själva att få tag på relevant sådan (Aikin 2007, s. 6). Informationen ger staten makt att handla vilket gör att de lag och policy förändringar som skett kan följas.

Ett annat nätverk där både Amnesty och Human Right Watch arbetar är Global Network of Human rights lesbian, gay, bisexual and transgender activists (LGBT) Där de kämpat för att människor av olika sexuella läggningar ska behandlas lika på alla sätt. Framförallt att inga grundläggande mänskliga rättigheter ska kränkas vilket är vanligt i många länder (Kollman & Waites 2009, s. 5). Grupper som kämpar för att individer med avvikande sexuell läggning ska behandlas precis som alla andra har på senare år blivit allt mer sofistikerade i sitt tillvägagångssätt. På det viset har de lättare kunnat påverka policy i enskilda internationella organisationer men även stater (Kollman & Waites 2009, s. 6).

Human Rights Watch är en av de icke-statliga organisationerna som arbetat nätverket Child and Armed Conflict (CaAC). CaAC är ett nätverk inom en grupp nätverk som arbetar med mänskliga rättigheter. Den grundläggande övertygelsen som finns inom dessa nätverken är övertygelsen om att barn borde skyddas bättre mot effekterna av väpnade konflikter (Charli Carpenter 2007, s. 105) Ett område som de olika organisationerna arbetat med är frågan om flickor i krig. Vikten av att specifikt ta upp flickor i väpnade konflikter var något CaAC gjorde. 1996 skrev Graça Machel en rapport där ett avsnitt behandlade flickor vilket bidrog till att oberoende forskare och andra aktivister började dela upp krigsdrabbade barn efter kön för att särskilt belysa vilka former av övergrepp flickor utsätts för i dessa konflikter. Med stöd i olika rapporter som genomförts för att lokalisera flickors roll i väpnade konflikter har nu denna problematiken blivit en egen kategori att arbeta med (Charli Carpenter 2007 s. 109). På FN:s hemsida om GaAC finns det idag en egen flik som heter Girls in War (UN). I detta fallet använde sig nätverket av att samla information för att i sin tur kunna sätta frågan på den politiska agendan, vilket i lett till att det blivit en debatt om fråga. Alltså har CaAC

nätverket använt sig av en del av de stegen Keck och Sikkink hävdar att nätverk följer.

Human Rights Watch har även arbetat med ICBL. ICBL har lyckats, som nämnt ovan, genomföra många lyckade kampanjer bland annat antagandet av konventionen, Mine Ban Treaty, (MBT) om förbud mot lagring av minor, produktionen och överlåtelsen av antipersonella minor. Med stöd i en rapport som Human Rights Watch genomförde finner man indikatorer på att MBT har fungerat, rapporten visar att förstörandet av minlager har fungerat väl, 85 stater av fullföljt artikel 4 MBT avtalet (Shawki 2010, s. 290). På samma sätt som de andra nätverken, använder sig ICBL av information för att sätta press på aktörer. De lyfte frågan ur sitt sammanhang för att på så sätt väcka tankegångar och diskussion om ämnet.

Vi ser att Amnesty International och Human Rights Watch är två så pass stora organisationer att de själva i sina projekt har förmåga att påverka normer. Andra mindre organisationer har många gånger fått stöd av dessa två i sina frågor, då de har en förmåga att lyfta frågor till större dimensioner.

En anledning till att Global Compact startades var för att man ansåg sig behöva någon form av organ som tvingade företag att ta hänsyn till de mänskliga rättigheterna, miljön och värdsekonomin. Istället för att skapa ett reglerande organ valde man att lita på att företagens samvete skulle pressa de att följa Global Compacts tio principer. I arbetet med Global Compact, precis som i diskussionen om kränkningar av mänskliga rättigheter, har nätverk och icke-statliga organisationer tagit en central roll då de fungerar som en form av kontrollerande organ då FN inte gör det (Rasche 2009, s. 5).

I vårt arbete har vi försökt undersöka hur dessa nätverk har varit med och påverkat ett startande av FNs program Global Compacts, med fokus på de två punkter om mänskliga rättigheter. Vi har under vårt arbete läst många exempel på hur nätverken arbetar med att lyfta frågor som handlar om mänskliga rättigheter på den internationella politiska arenan för att uppmärksamma och förändra. I uppsatsen har vi valt att ta med ett urval av dessa.

Trots att man tydligt kan se att nätverken är viktigt aktörer som har en stor påverkan så är det svårt att hitta klara paralleller som kopplar Global Compact med de transnationella aktivisnätverken.

9. Slutsats

I denna uppsats har vi undersökt hur transnationella aktivistnätverk påverkar normer samt försökt se om de haft en roll i skapandet av Global Compact år 2000. Vi har valt att basera uppsatsen på boken *Activist beyond Borders – Advocacy Networks in International Politics* som är skriven av Margaret E. Keck och Kathryn Sikkink. Utifrån boken har vi tagit vår huvudteori som handlar om transnationella aktivist nätverk och hur de är med och formar internationell politik. För att förstå deras teori valde vi att förtydliga vissa grundläggande aspekter och aktörer, transnationella aktivistnätverk, icke- statliga organisationer är två av dessa.

”Hur påverkar transnationella aktivistnätverk normer rörande mänskliga rättigheter?”

- *Har de haft påverkan på skapandet av Global Compact?*

Det vi har kommit fram är att i enlighet med Keck och Sikkinks teori, påverkar de olika transnationella aktivistnätverken i stor utsträckning den internationella politiken.

Som vi nämnt ovan har organisationer som Amnesty International och Human Rights Watch och de nätverken vi undersökt använt sig av dessa metoder och strategier. Nätverken använder sig av noga utformade strategier. De sätter ansikten på offer för kränkningar av de mänskliga rättigheterna och skapar på så sätt sympatier och engagemang. Man jobbar i redan existerade forum samt skapar egna politiska spelrum. Om ingen förändring sker pressar man företag genom sanktioner och olika demonstrationer. På detta sätt når nätverken ut till allmänheten och väcker medvetenhet samt värvar nya medlemmar. Fler medlemmar innebär större inflytande och slagkraft. Nätverken använder sedan sitt inflytande för att skapa debatter och föra fram viktiga frågor på agendan, uppmuntra stater och andra politiska aktörer till diskussion och i sin tur orsaka förändring.

Mänskliga rättigheter har förr inte ansetts vara en fråga av vikt för den enskilda staten. Eftersom staterna inte sett några vinstmöjligheter, snarare sett det som en förlustverksamhet, att förhindra kränkningar av de mänskliga rättigheterna globalt har man valt att inte diskutera frågan. Genom att nätverken konstant konfronterat stater och andra aktörer med information om kränkningar har de inte längre

kunnat välja att stå utanför samtalen. Skulle en stat ändå välja att hålla sig utanför hade den förlorat delar av sin legitimitet i andra politiska diskussioner.

I fallet startandet av Global Compact är det svårt att se vilken roll transnationella aktivistnätverk haft. Eftersom nätverken har hjälpt till att ändra de generella normerna om de mänskliga rättigheterna och varit aktiva under senare delen av 90-talet kan man tänka sig att de har påverkat FN:s initiativ till Global Compact.

I vårt arbete har vi inte kunnat hitta några konkreta exempel som kan koppla nätverkens arbete till Global Compact start. De vi har funnit är exempel på nätverkens arbete som stämmer överens med Keck och Sikkinks teori. I våra exempel har vi kunnat se att nätverkens arbete har fungerat väl då de arbetat utefter teorins strategier.

Vi har i vårt arbete funnit att det finns utrymme för vidare forskning i frågan om hur transnationella aktivistnätverk var med och påverkade startandet av Global Compact. En studie för att hitta konkreta kopplingar mellan transnationella aktivistnätverk och Global Compact hade behövt mer utrymme än vad denna uppsats erbjuder. Vi har inte lyckats hitta kopplingen, dock hade vi tyckt att det var ett intressant undersökning.

10. Referenslista

- Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia(red.) (2008). *The Globalization of world politics: an introduction to international relations*. 4. Ed. Oxford: Oxford university press
- Broman, Matilda, (2008) *Taking Advantage of Institutional Possibilities and Network Opportunities: Analyzing Swedish Strategic Action in EU Negotiations*. Lund: Media Tryck
- Brown, Chris, 2008. "Human Rights" I Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.) *The Globalization of world politics: an introduction to international relations*. 4. Ed. Oxford: Oxford University Press s. 506 – 521
- Brysk, Alison (2005). *Human rights and private wrongs: constructing global civil society*. New York: Routledge
- Carpenter, R. Charli (2007) "Setting the Advocacy Agenda: Theorizing Issue Emergence and Nonemergence in Transnational Advocacy Networks" *International Studies Quarterly*, vol 48: nr 1, s. 99-120. Article first published online: 28 FEB 2007
- Esaiasson ,Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson Henrik & Lena Wängnerud (2007) *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3e Stockholm: Norstedts juridik
- Ferrari, Lisa (2003). 'Transnational Advocacy against Capital Punishment: A Role for the Holy See', *The International Journal of Human Rights*, Vol 7: Nr. 2, sid. 28-41
- Kaldor, Mary (2004). *Det globala civilsamhället: ett svar på krig*. Göteborg: Daidalos
- Keck, Margaret E. & Sikkink, Kathryn (1998). *Activists beyond borders: advocacy networks in international politics*. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press
- Kollman, Kelly och Waites, Matthew (2009) "The global politics of lesbian, gay, bisexual and transgender human rights: an introduction". *Contemporary Politics* Vol. 15: Nr.1, s. 1-17. Mars 2009

- Mingst, Karen A. (2008). *Essentials of international relations*. 4th ed. New York: W.W. Norton & Co.
- Rasche, Andreas, 2009. "A Necessary Supplement : What the United Nations Global Compact Is and Is Not" *Business Society* vol.48: nr 4, s.511 - 537 originally published online 27 March 2009
- Amnesty Internationals webbplats. Fakta om organisationen [Elektronisk]
Tillgänglig på: <http://www.amnesty.org/en/who-we-are/history> Hätdatum: 22/05/2011
- Human Rights Watchs webbplats. Fakta om organisationen [Elektronisk]
Tillgänglig på <http://www.hrv.org/em/node/75136> Hämtdatum: 22/05/2011
- Human Rights Watch (1996) "Human Rights Watch Arms Project: Chemical and Biological Weapons Program". *Politics and the Life Sciences*, Vol. 15: Nr. 1, sid. 114-115
- Global Compacts webbplats. FN:s officiella hemsida för Global Compact. [Elektronisk] Tillgänglig på: <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/index.html>
Hämtdatum: 22/05/2011
- Martens, Kerstin (2004). "An Appraisal of Amnesty International's Work at the United Nations: Established Areas of Activities and Shifting Priorities since the 1990s". *Human Rights Quarterly*, Volume 26, Number 4
- Olga, Aikin (2007). "Transnational advocacy networks and political change in Mexico a process of socialization of international norms of violence against women in the case of murderd women in Ciudad Juarez, Chihuahua." *International Studies Association Conference held at Chicago*.
- Roth, Kenneth (2004) "Defending Economic, Social and Cultural Rights: Practical Issues Faced by an International Human Rights Organization". *Human Rights Quarterly*, Vol. 26: Nr. 1, sid. 63-73 February 2004. Publicerat av The Johns Hopkins University Press
- Shawki, Noha (2010) "Political Opportunity Structures and the Outcomes of Transnational Campaigns: A Comparison of Two Transnational Advocacy Networks, Peace & Change"
Vol 35: Nr. 3, s. 381-411. Article first published online: 2 juni 2010
- United Nations webbplats. FN:s officiella hemsida. [Elektronisk] Tillgänglig på <http://www.un.org/children/conflict/english/index.html> Hämtdatum: 11/06/2011

